

จากรอยร้าวบนแผ่นดิน...สู่รอยยิ้มบนใบหน้า:
การเดินทางของชาวท่าเมืองเพื่อทวงคืนสิทธิและชีวิตที่มั่นคง

เรื่อง : รุ่งทิวา วอทอง

เรียบเรียง : เรวดี อุลิต / อัมพร ประไพรินทร์

เมื่อผู้บุกเบิกถูกตราหน้าเป็นผู้บุกรุก: เรื่องราวการกดทับที่ซับซ้อนของชาวดอนมดแดง

ใครจะคิดว่าบนผืนดินที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 1,350 ปี ณ บริเวณปราสาทหินไพรกะเม็งจะเต็มไปด้วยเรื่องราวความสั่นไหวของผู้คนที่ไร้ซึ่งสิทธิในที่ดินของตัวเอง หมู่บ้านโอด หมู่บ้านนาดี และอีกหลายชุมชนในตำบลท่าเมือง อำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี คือ ชุมชนผู้บุกเบิกที่อาศัยอยู่ริมน้ำเซบกมาอย่างยาวนาน จากบรรพบุรุษผู้มีอยู่มีกิน ได้ถูกนโยบายภาครัฐหลายยุคสมัยกีดกันจนกลายเป็นผู้ทุกข์ทน

คำพูดของอดีตผู้ใหญ่บ้านนาดีที่เคยกล่าวไว้ว่า “ในหมู่บ้านนี้ ไม่มีใครมีเอกสารสิทธิที่ดินหรอกครับครู แม้แต่ผมเองก็นอนไม่เคยหลับเต็มตา ไม่รู้ว่าวันไหนจะโดนไล่อี้อ” สะท้อนถึงความจริงที่น่าตกใจ เพราะในขณะที่เราต่างรับรู้ว่ามีประวัติศาสตร์ยาวนานก่อนตั้งเมืองอุบลเสียอีก แต่ทุกคนกลับต้องใช้ชีวิตอยู่บนความหวาดระแวง ไม่มีความมั่นคงในชีวิต

เมื่อมองไปที่สายตาที่หม่นเศร้าของชาวบ้านชุมชนบ้านนาดีในวันประชุมที่ศาลากลางบ้าน พบแต่ความหม่นเศร้า อ่อนแอ และไม่เห็นพลังของความหวังใดในดวงตาฉัน เมื่อมองผ่านศรีษะของเขาเหล่านั้นไปยังชุมชนข้างหลัง เห็นแต่หลังคาสังกะสีที่มีสนิมกร่อนกินจนเป็นสีแดง มองเห็นความผูกพันหลุดลู่อย่างชัดเจน ฝาบ้านทำจากไม้เก่าคร่ำคร่าจนเป็นสีเทาดำต่าง หน้าต่างเอียงหลุดร่วง บางบ้านตอกไม้ปิดไว้อย่างถาวร สภาพของบ้านไม่ต่างกับสภาพของคนที่นั่งประจันหน้ากันอยู่ มันไม่ใช่เพียงแค่ภาพความเสื่อมโทรมของวัตถุ แต่คือภาพสะท้อนของจิตใจที่ถูกความสิ้นหวังเข้าครอบงำ รวากับสภาพบ้านและสภาพใจของพวกเขาได้ถูกครอบครองด้วยความมืดมนอย่างไม่แตกต่างกัน

เส้นทางแห่งความหวังและการแก้ไขปัญหาคืออยู่อาศัยของตำบลท่าเมือง

ภายใต้การจัดตั้งขบวนชุมชนโดยเครือข่ายบ้านไร้เสียง ได้ปลุกเสกให้กลุ่มชุมชนกลุ่มน้ำเซบกหลุดจากความมืดหม่นในใจที่ไร้ความมั่นคงในที่อยู่อาศัย สู่เส้นทางแห่งความหวังที่เปล่งประกายขึ้นมาอีกครั้ง ชาวตำบลท่าเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ได้ลุกขึ้นสู้เพื่อกอบกู้ชีวิตของตัวเองและครอบครัว ด้วยกระบวนการทำงานที่น่าสนใจและเป็นรูปธรรม

การรวมกลุ่มและสร้างเครือข่าย (หาเพื่อน หาพวก): วิกฤตน้ำท่วมใหญ่ในปี พ.ศ. 2562 กลายเป็นจุดเริ่มต้นให้ชาวบ้าน ได้แก่

หนองยาง ยางกระเดา และนาคำภูฮี รวมตัวกันภายใต้ชื่อ "กลุ่มยางกระเดาโมเดลสู่ภัยพิบัติ" เพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมอย่างเป็นระบบ ด้วยการเข้าร่วมกับเครือข่ายอาสาและองค์กรต่างๆ และยังได้รับงบประมาณมาใช้ในการซ่อมแซมบ้านที่เสียหายจำนวน 15 หลังคาเรือน โดยหลังน้ำท่วมได้มีการสำรวจบ้านเรือนที่เสียหาย ได้รับการชักชวนเข้าร่วมกับเครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมืองอุบลราชธานีทำโครงการบ้านพอเพียง ปี 2563 จำนวน 49 หลังคาเรือน ในจำนวนนี้มีของชุมชนเมือง 34 หลังคาเรือน และในพื้นที่ตำบลท่าเมืองกลุ่มยางกระเดาโมเดล จำนวนทั้งหมด 15 หลังคาเรือน พี่น้องชุมชนตำบลท่าเมืองเริ่มต้นตัวรับรู้และตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการทำงานแบบมีส่วนร่วม และรู้จักวิธีการทำงานของขบวนภาคประชาสังคมเป็นครั้งแรก

การรวบรวมสมาชิกและขับเคลื่อนเชิงนโยบาย: เมื่อได้งบประมาณซ่อมบ้านชุดแรก 15 หลังสำเร็จจึงลงทีมงาน "ยางกระเดาโมเดล" ไม่ได้หยุดเพียงแค่นั้น พวกเขาตัดสินใจขยายการสำรวจความเดือดร้อนจากปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากออกไปให้ครอบคลุมทั้ง 10 หมู่บ้านในพื้นที่ โดยใช้หลักการที่ว่า "ปัญหาของที่นี่ร้ายแรงกันอยู่เหมือนเชือกที่ร้อยเบ็ดราวเอาไว้ เมื่อสาวเก็บปลาตัวที่หนึ่ง ก็จะเจอตัวที่สองและตัวต่อ ๆ ไป" ซึ่งนำไปสู่การค้นพบปัญหาที่ใหญ่กว่านั้นคือปัญหาสิทธิในที่ดิน ชาวบ้านหลายหมู่บ้านโดยเฉพาะที่บ้านโอดและบ้านนาดี ซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่อยู่กันมาตั้งแต่สมัยโบราณแต่กลับไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย ปัญหานี้เกิดจากการประกาศเขตป่าสงวนและ

นโยบายทางคืนผืนป่าที่ทับซ้อนกับพื้นที่ชุมชน มีการปักป้ายยึดที่ดิน ชาวบ้านถูกกดดันให้รื้อบ้านและทรัพย์สินออกจากพื้นที่ ทำให้ชาวบ้านต้องใช้ชีวิตอยู่บนความหวาดระแวงว่าวันหนึ่งจะถูกขับไล่

เมื่อได้เห็นสภาพปัญหาและความสิ้นหวังในแววตาของชาวบ้าน ทีมงานจึงตัดสินใจร่วมกับชาวบ้านเพื่อสำรวจปัญหาครั้งใหญ่ทั้งสองหมู่บ้าน พบผู้เดือดร้อนกว่า 300 ครัวเรือน และเริ่มกระบวนการสร้างความเข้าใจและให้ชาวบ้านลุกขึ้นมาแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง ตลอด 5 ปีที่ผ่านมา ความพยายามนี้ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด ชาวบ้านที่เคยสิ้นหวังเริ่มมีความกล้าที่จะพูด และพูดได้อย่างมีหลักการจนสื่อมวลชนแปลกใจ นั่นเป็นเพราะพวกเขาได้เรียนรู้ที่จะพูดคุย หาแนวทาง และลงมือทำเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้บางเรื่องจะยังไม่มีทางออกที่ชัดเจน แต่พวกเขาก็มีความหวังว่าจะมีทางแก้ไขได้อย่างแน่นอน ต่อจากนั้นได้เข้าร่วมกับพีมูฟ (ขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม) เพื่อผลักดันการแก้ไขปัญหาระดับนโยบาย นำไปสู่การออกมติ ครม. ปี 2565 ที่ช่วยสร้างมิติใหม่ในการแก้ไขปัญหาดิน

ใช้โครงการ "บ้านมั่นคงชนบท" เป็นเครื่องมือ : โครงการบ้านมั่นคงชนบทของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยพลิกสถานการณ์ของชุมชนในตำบลท่าเหมือง จากความสิ้นหวังสู่ความหวัง ชาวบ้านได้ใช้โครงการนี้เพื่อรวมจุดอ่อนและจุดแข็งของสมาชิก โดยได้มีการทำโครงการบ้านมั่นคงชนบทเครือข่ายบ้านไร่เสียงและโครงการบ้านมั่นคงชนบทตำบลท่าเหมือง แก้ปัญหาให้กับผู้เดือดร้อน 418 ครัวเรือน ทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาย่างเป็นระบบ ไม่ใช่แค่เรื่องบ้านแต่รวมถึงปัญหาที่ดิน ภัยพิบัติ และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ตลอดจนเรื่องสุขภาพและเยาวชน ซึ่งโครงการบ้านมั่นคงชนบทได้วางกรอบงบประมาณไว้ครอบคลุมทุกด้าน เพื่อเปิดโอกาสให้ได้ ออกแบบวิธีการด้วยตนเอง

การซ่อมแซมและก่อสร้างบ้านในโครงการนี้เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของพลังความร่วมมือ ชาวบ้านร่วมกันจัดซื้อวัสดุคุณภาพดี ในราคาที่ถูกลง โดยการต่อรองราคาวัสดุกับบริษัทห้างร้านจนได้สินค้าราคาโรงงาน และช่วยกันลงแรงซ่อมสร้างบ้านให้แก่สมาชิกอย่างไม่แบ่งแยก ทำให้บ้านแต่ละหลังได้รับการซ่อมแซมอย่างเหมาะสมตามความจำเป็นในรูปแบบเฉลี่ยทุกข์เฉลี่ยสุขกัน บางครัวเรือนเสียหายทรุดโทรมมากก็ใช้งบมากกว่าหลังอื่น และบางหลังก็เชื่อมกับหน่วยงานอื่นเข้ามาหนุนเสริมเพิ่มเติม ทำให้ได้บ้านที่สมบูรณ์มากขึ้นด้วยงบประมาณที่ไม่มากนัก เช่น กษาดจังหวัด ทหารจากค่ายพระยอดเมืองขวาง ซึ่งช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายและสร้างความแข็งแรงให้กับบ้าน

การทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบนี้ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญให้กับตำบลท่าเหมืองอย่างรอบด้าน ชาวบ้าน 418 ครัวเรือน มีบ้านที่แข็งแรงและปลอดภัยขึ้น ลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติน้ำท่วมและสภาพบ้านที่ทรุดโทรม

มีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคที่รองรับภัยพิบัติ เช่น ศูนย์อพยพ เรือกู้ภัย ธนาคารเมล็ดพันธุ์พืช รวมถึงปรับปรุงพื้นที่ส่วนกลางให้เป็นพื้นที่เรียนรู้และกิจกรรมของชุมชน ชาวบ้านที่เคยหวาดกลัวและสิ้นหวังกลับมามีความกล้าหาญที่จะพูดคุยและร่วมกันแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง กลายเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน และที่สำคัญ คือ การรวมกลุ่มกับเครือข่ายใหญ่ทำให้ชุมชนสามารถผลักดันให้เกิดมิติ ครม. เพื่อแก้ไขปัญหาที่ดิน ซึ่งเป็นความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่และเป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่นๆ ได้ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตำบลท่าเหมืองจึงไม่ใช่แค่การซ่อมแซมบ้าน แต่เป็นการสร้าง "บ้าน" ที่มีคนคงในจิตใจของชาวบ้านทุกคน และเป็นบทพิสูจน์ว่าพลังของคนเล็กๆ สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ได้

เปลี่ยนจากบ้านพัง สู่อความหวังที่สร้างขึ้นใหม่

โครงการบ้านมั่นคงยังได้สร้างความเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ให้กับชีวิตของผู้เดือดร้อน เช่น อรชา ผู้ป่วยจิตเวชในชุมชน ที่เปลี่ยนจากบ้านพัง สู่อความหวังที่สร้างขึ้นใหม่ ก่อนหน้านี้อรชอาศัยอยู่ในสภาพที่ยากลำบาก บ้านหลังคารั่วจนอยู่ไม่ได้ ต้องย้ายออกมาอาศัยอยู่นอกบ้านเพียงลำพัง โดยใช้แค่ผ้าห่มกันเป็นผนัง ไม่มีไฟฟ้าใช้ และต้องใช้ชีวิตร่วมกับไก่ที่เลี้ยงไว้ สภาพจิตใจของเธอจึงแยลงจนไม่ยอมสื่อสารกับใคร แต่เมื่อชาวบ้านหมู่ 10 เสนอให้ปรับปรุงบ้านให้ อรชาได้รับโอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงชีวิตอีกครั้ง แม้ในวันแรกที่ทีมงานเข้าไปซ่อมแซม เธอจะนั่งนิ่งและฮัมเพลงอยู่เฉยๆ แต่พอวันที่สองที่บ้านเริ่มเป็นรูปเป็นร่าง อรชาก็เริ่มลุกขึ้นมาดูช่างทำงาน และในที่สุดเมื่อบ้านสร้างเสร็จ เธอก็ออกมาทำความสะอาดบ้านด้วยตัวเองพร้อมกับกลุ่ม อสม. ที่เข้ามาช่วยเหลือ

ภาพบ้านอรชา ก่อนและหลังการปรับปรุง

สิ่งที่น่าประทับใจที่สุด คือ การเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจของอรชา เมื่อ อสม. บอกว่าจะซื้อเสื่อน้ำมันให้ เธอกลับปฏิเสธและบอกว่า "ไม่เอาเสื่อน้ำมัน เพราะอรชจะถูบ้านทุกวัน" นั่นคือจุดเริ่มต้นที่เธอหันมาดูแลตัวเองอย่างจริงจัง และเมื่อทีมงานนำเสื่อไปให้ เธอลุกขึ้นมาช่วยยกด้วยความตั้งใจ และถึงขั้นช่วยจัดวางเสื่อด้วยตัวเอง การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้บ้านที่เคยรกและมีกลิ่นเหม็นกลับกลายเป็นบ้านที่สะอาด ทุกครั้งที่ใครมาเยี่ยม เธอก็จะออกมาต้อนรับด้วยความกระตือรือร้นและมีแววตาที่มีความสุข

เรื่องราวของอรชา คือ เครื่องยืนยันว่าการให้ความช่วยเหลือด้วยความจริงใจ ไม่เพียงแต่สร้างบ้านให้แข็งแรง แต่ยังเป็นการสร้างความหวังและคืนชีวิตใหม่ให้กับผู้คนในชุมชนอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ โครงการบ้านมั่นคงยังเป็นการสร้างความรู้สึกที่ดีขึ้นในใจของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือและผู้ที่เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ ดังเช่นเรื่องราวที่เล่าโดย แม่กล้วย หนึ่งในแกนนำคนสำคัญผู้บุกเบิกโครงการมาตั้งแต่ต้น เล่าถึงความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลง เธออาสาขี่มอเตอร์ไซค์สำรวจบ้านเรือนต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง และได้เห็นสภาพบ้านที่ย่ำแย่ของชาวบ้านมานับไม่ถ้วน "แต่ก่อนไปเห็นบ้านเขาต้องเอาหม้อไปวางไว้รองน้ำฝน เพราะหลังคารั่ว" เธอกล่าว

เมื่อโครงการสำเร็จและได้กลับไปตรวจเยี่ยมบ้านเหล่านั้นอีกครั้ง แม่กล้วยรู้สึกอึดอัดใจอย่างมากที่ได้เห็นความเป็นอยู่ของเพื่อนบ้านดีขึ้น โดยเฉพาะบ้านของคุณยายคำผายซึ่งป่วยเป็นมะเร็ง เดิมเป็นบ้านไม้สองชั้นแต่คุณยายไม่มีแรงขึ้นไปพักผ่อนบนชั้นสองได้ เมื่อโครงการเข้ามา กรรมการหมู่บ้านจึงร่วมแรงกันปรับปรุงบ้านให้มีห้องนอนอยู่ชั้นล่าง ทำให้คุณยายใช้ชีวิตได้อย่างสะดวกสบายขึ้น วันที่แม่กล้วยไปเยี่ยมคุณยายดีใจจนร้องไห้ออกมาทุกครั้ง ซึ่งเป็นภาพที่สร้างความปลื้มใจให้กับผู้ที่ลงมือทำอย่างหาที่สุดไม่ได้

กระแต ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจากบ้านนาคำภูฮี เล่าถึงความภาคภูมิใจในการปรับปรุงศาลาประชาคม ซึ่งเคยเป็นเพียงอาคารติดพื้นดินที่ไม่มีผนังและมีน้ำท่วมขังเมื่อฝนตก ทำให้ไม่สามารถใช้จัดกิจกรรมได้ แต่หลังจากได้รับงบประมาณจากโครงการบ้านมั่นคง พวกเขาได้ยกพื้นศาลาให้สูงขึ้น สร้างผนัง และยกแทนอาสนะสำหรับพระสงฆ์ ทำให้ศาลาแห่งนี้กลายเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านอย่างแท้จริง สามารถใช้จัดกิจกรรมสำคัญต่างๆ ทั้งการประชุม งานบุญ และประเพณีต่างๆ ได้ตลอดทั้งปี

แม่อ้อย เล่าว่าหากไม่มีโครงการบ้านมั่นคง คงไม่มีโอกาสได้แก้ไขปัญหาใดๆ เลย ตั้งแต่เรื่องที่ดินที่เคยถูกรัฐยึดคืนไปจนถึงปัญหาน้ำท่วม ที่สำคัญที่สุดคือการเปลี่ยนผ่านจาก "คนหาเห็ด หาปลา" ให้กลายเป็น "ผู้เจรจา กับนักการเมือง" ที่กล้าเดินทางไปกรุงเทพฯ เพื่อนำความจริงไปพูดความกล้าหาญนี้ทำให้แม่อ้อยและชาวบ้านคนอื่นๆ ค้นพบว่าแม้จะไม่มีความรู้แต่การพูดความจริงก็สามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตและพื้นที่ของตนเองได้ นอกจากนี้ การเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงยังทำให้ชุมชนได้เรียนรู้และพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น ใช้งบประมาณพัฒนาแนวกันไฟป่าชุมชนบ้านโอด และปรับปรุงหลังคาโรงเรียนที่เสียหาย จัดตั้งคลินิกตรวจสุขภาพชุมชนเพื่อดูแลคนในพื้นที่

ทีมช่างบ้านนาคำภูฮี สะท้อนว่าโครงการบ้านมั่นคงเป็นเหมือนแสงส่องให้เห็นถึงศักยภาพที่ซ่อนอยู่ในชุมชน โดยเฉพาะช่างทำเรือยาวฝีมือดีที่ไม่มีใครรู้จักมาก่อน โครงการนี้เป็นเสมือน "บ้านหลังที่สอง" ที่ช่วยให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ พัฒนา และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น

โครงการบ้านมั่นคงจึงไม่ใช่แค่การซ่อมแซมสิ่งก่อสร้าง แต่เป็นการซ่อมแซมหัวใจ และสร้างความหวังให้ชาวบ้านในชุมชนทุกคนอย่างยั่งยืน

การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม : ชุมชนตำบลท่าเมืองก้าวสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

จากปัญหาความยากจนและรายได้ที่ไม่แน่นอน ชุมชนตำบลท่าเมืองได้หันมาสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจด้วยตัวเอง โดยเน้นการรวมกลุ่มอาชีพและการสร้างพื้นที่เศรษฐกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ

การรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มมูลค่าทางอาชีพ : ชาวบ้านได้รวมกลุ่มกันเพื่อแก้ไขปัญหาการผลิตตกต่ำ เช่น กลุ่มถั่วลิสงอินทรีย์บ้านโอด และที่โดดเด่นที่สุด คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเมืองมะม่วงหิมพานต์ ซึ่งมีสมาชิกกว่า 165 คน การรวมกลุ่มนี้ทำให้พวกเขามีอำนาจในการต่อรองราคาสูงขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ทั้งจากมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เกษตรอำเภอ/จังหวัด และหน่วยงานท้องถิ่น

นอกจากนี้ กลุ่มยังมุ่งมั่นพัฒนาด้วยแนวทางที่หลากหลาย เช่น การเพิ่มผลผลิตรายแปลงและการแปรรูปที่หลากหลาย และคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เช่น สุรากลั่นจากผลมะม่วงหิมพานต์ที่เคยถูกปล่อยทิ้ง การปลูกพืชเสริมรายได้ในช่วง 9 เดือนที่ไม่ได้เก็บเกี่ยวมะม่วงหิม

พานต์ ชาวบ้านจะปลูกพืชอื่นเสริม เช่น ถั่วลิสง หนาม สับปะรด ชะอม หรือพืชสมุนไพรที่ต้องการรณรงค์ เพื่อสร้างรายได้ต่อเนื่องตลอดทั้งปี

"ตลาดเมื่อเอือน" หัวใจเศรษฐกิจและแหล่งเรียนรู้ของชุมชน : ชุมชนได้สร้าง "ตลาดเมื่อเอือน" ขึ้นมาเป็นศูนย์กลางเพื่อรวบรวมและจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง ทั้งผลผลิตทางการเกษตรและงานหัตถกรรม อาคารแห่งนี้ไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่การค้า แต่ยังเป็นศูนย์รวมกิจกรรมต่างๆ ที่บูรณาการงบประมาณจากหลายภาคส่วนเข้าด้วยกัน เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมและจำหน่าย ทำหน้าที่เป็นช่องทางการขายหลักให้กับกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชน รวมทั้งเป็นพื้นที่เรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมอบรมด้านอาชีพ ศิลปะวัฒนธรรม และเป็นพื้นที่ให้เด็กและผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมร่วมกัน และยังเป็น

แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน โดยมีการทำแผนที่ท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดผู้คนที่เข้ามาสัมผัสเรื่องราวและเสน่ห์ของชุมชน ภายใต้แนวคิด "เที่ยวทั้งปีที่ท่าเมือง" ซึ่งรวมถึงการเยี่ยมชมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น วัด พิพิธภัณฑสถานชุมชน และปราสาทโบราณ

การค้นพบและสร้างพิพิธภัณฑสถานชุมชน : การรวมตัวกันยังนำไปสู่การค้นพบครั้งสำคัญ เมื่อชาวบ้านพบ ธรรมาสถูปโบราณ คัมภีร์ใบลาน และผ้าชิ้นใหม่เก่าแก่ที่วัดบ้านยางกระเดา จึงเกิดการระดมทุนและร่วมมือกับภาคีต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีและศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร เพื่อปรับปรุงอาคารวิหารเก่าแก่ให้เป็นพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งช่วยเสริมคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมให้กับตำบลท่าเมือง และจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

ความสำเร็จเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าชาวตำบลท่าเมืองไม่ได้พึ่งพิงการบริจาคเพียงอย่างเดียว แต่ได้สร้างกลไกทางเศรษฐกิจด้วยตัวเองเพื่อสร้างรายได้ ซึ่งกำไรส่วนหนึ่งจะถูกนำไปสนับสนุนการขับเคลื่อนงานชุมชนในระดับนโยบายต่อไป ทำให้ชุมชนแห่งนี้มีรากฐานที่มั่นคงและเติบโตได้อย่างยั่งยืน

ออมทรัพย์เพื่อชีวิต: พลังการออมของชุมชนที่สร้างมากกว่าเงิน

ในชุมชนแห่งนี้ แก่นแท้ของการออมทรัพย์ไม่ได้มีไว้แค่เก็บเงิน แต่เป็นการ "ออมใจ" และ "ออมกำลังคน" เพื่อสร้างพลังให้คนในชุมชนสามารถลุกขึ้นมาต่อรองและสร้างโอกาสในการเปลี่ยนแปลงชีวิตได้ด้วยตัวเอง โดยใช้ระบบการออมทรัพย์ที่มีอยู่เดิมในชุมชนเป็นแกนหลัก

จากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนหมู่บ้าน สู่การจัดสวัสดิการที่ยั่งยืน : ระบบการออมในชุมชนมีความเข้มแข็งอยู่แล้ว โดยเฉพาะกองทุนเงินล้านบ้านหนองยางที่มีเงินสะสมกว่า 9 ล้านบาท เมื่อรวมกับชุมชนอื่นๆ แล้วมีเงินรวมประมาณ 50 ล้านบาท ทำให้พวกเขาไม่ต้องตั้งกลุ่มออมทรัพย์ใหม่ แต่ใช้วิธีการออมเพิ่มเพื่อรองรับกิจกรรมของโครงการบ้านมั่นคง ซึ่งเงินออมนี้ถูกนำไปใช้ในด้านต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม เช่น กองทุนออมทรัพย์เพื่อการผลิตของหมู่บ้านหนองยางได้จัดสวัสดิการเพื่อดูแลชีวิตของสมาชิกอย่างรอบด้าน เช่น ช่วยค่ารักษาพยาบาล มอบทุนการศึกษาให้เด็กๆ ปีละ 500 บาท มอบเงินช่วยเหลือเมื่อมีสมาชิกเสียชีวิต (5,000 บาท) และมอบเงินเปิดบัญชีให้เด็กเกิดใหม่ (500 บาท) ให้เงินช่วยเหลือกรณีบ้านเสียหายจากวาตภัยหรือภัยพิบัติอื่นๆ ไม่เกิน 2,000 บาทต่อหลัง

การขับเคลื่อนเพื่อสิทธิในที่ดิน : กลุ่มออมทรัพย์ในหมู่ 3 ได้จัดสรรเงินส่วนหนึ่งเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย เช่น ใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมฟิวฟ และเป็นค่าเบี้ยเลี้ยงให้ทีมงานที่ออกไปทำงานนอกพื้นที่ ซึ่งเงินเพียงเล็กน้อยปีละประมาณ 240 บาท ต่อหลังคาเรือน กลับกลายเป็นพลังสำคัญในการต่อสู้เพื่อสิทธิในที่ดินที่อยู่อาศัย

การบริหารจัดการโครงการอย่างยืดหยุ่น : เงินออมจากโครงการบ้านมั่นคงชนบท ถูกนำมาใช้ในการบริหารจัดการโครงการในแต่ละชุมชน รวมถึงใช้สำหรับกรณีฉุกเฉินที่ไม่ครอบคลุมโดยงบหลัก เช่น การซ่อมแซมบ้านที่

เสียหายเพิ่มเติม หรือใช้เป็นงบประมาณในการจัดการเรื่องอาหารระหว่างการช่อมบ้าน แสดงให้เห็นถึงการจัดสรรทรัพยากรที่ยืดหยุ่นและตอบโจทย์ความต้องการที่แท้จริงของสมาชิกในชุมชน

การออมทรัพย์ในชุมชนนี้จึงเป็นมากกว่าแค่การสะสมเงิน แต่มันคือการสร้างความมั่นคงในชีวิต การช่วยเหลือเกื้อกูล และเป็นพลังขับเคลื่อนที่ทำให้ชุมชนสามารถยืนหยัดและต่อสู้เพื่ออนาคตที่ดีกว่าได้

การจัดการทรัพยากรของชุมชนตำบลท่าเมือง

ตำบลท่าเมืองในอำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นตัวอย่างที่น่าสนใจของการผสมผสานวิถีชีวิตกับธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ชาวบ้านที่นี่ไม่ได้แค่ใช้ประโยชน์จากป่า แต่ยังช่วยกันดูแลรักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมและยั่งยืน ตัวอย่างเช่น

วิถีเกษตรอินทรีย์ สร้างรายได้...ไม่ทำร้ายธรรมชาติ : ชาวท่าเมืองยังให้ความสำคัญกับการทำเกษตรที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยมี "วิสาหกิจชุมชนรักษ์เกษตรลำเซบก" เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อน พวกเขา ร่วมกันพัฒนาการปลูกมะม่วงหิมพานต์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (PGS) ซึ่งหมายถึงการไม่ใช้สารเคมีใดๆ นอกจากนี้ยังมีการรณรงค์ "หยุดเผาในพื้นที่โล่ง" อย่างต่อเนื่องเพื่อลดมลพิษทางอากาศ ทำให้พื้นที่การเกษตรเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและปลอดภัยสำหรับทุกคน

ป่าชุมชนดงยาง ปอดของคนท่าเมือง : หัวใจสำคัญของการดูแลสิ่งแวดล้อมในตำบลท่าเมืองคือ "โครงการป่าชุมชนป่าดงยาง" ที่เริ่มต้นมาตั้งแต่ปี 2548 ป่าแห่งนี้มีเนื้อที่กว่า 155 ไร่ และอุดมไปด้วยพรรณไม้ท้องถิ่นหลากหลายชนิด เช่น ยางนา พะยอม และยางเหียง ป่าดงยางไม่เพียงแต่เป็นแหล่งอาหารและสมุนไพรของชุมชน แต่ยังเป็นหน้าที่เป็นเหมือน "ปอด" ที่ช่วยฟอกอากาศและรักษาความสมดุลของระบบนิเวศในพื้นที่อีกด้วย

ปลูกป่า...ปลูกจิตสำนึก : ความสำเร็จของการดูแลสิ่งแวดล้อมในตำบลท่าเมืองมาจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนผ่านโครงการ "ปลูกป่า 3 อย่าง เพื่อประโยชน์ 4 อย่าง" เป็นกิจกรรมที่ช่วยเพิ่มพื้นที่สีเขียว และยังเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้ชาวบ้าน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ ให้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติ ทำให้การดูแลสิ่งแวดล้อมไม่ใช่แค่หน้าที่ของหน่วยงานรัฐ แต่เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของทุกคน

แนวกันไฟ ป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่า : ตำบลท่าเมืองมีกลไกการป้องกัน การเฝ้าระวังและจัดทำแนวกันไฟ มีการให้ความรู้และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมป้องกันไฟป่า

ตำบลท่าเมือง: พลังชุมชนสร้างบ้าน สร้างคน สู้ความยั่งยืน

ตลอด 4 - 5 ปีที่ผ่านมา โครงการบ้านมั่นคงได้เปลี่ยนชุมชนที่เคยไม่มีสิทธิ์ในที่ดินให้กลายเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและมีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง จากเดิมที่ชาวบ้านไม่กล้าพูดและไม่มีแม้แต่เอกสาร สิทธิ์ที่ดิน วันนี้พวก

เขาได้เรียนรู้ที่จะลุกขึ้นมาตระหนักในสิทธิและแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีหลักการ จนสื่อมวลชนยังต้องประหลาดใจ การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้มาจากใครอื่น แต่มาจากพลังของชาวบ้านที่มาร่วมกันพูดคุยและลงมือแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง และด้วยงบประมาณจาก พอช. ชุมชนสามารถสร้างกลไกและเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้ครบทุกด้าน ตั้งแต่การรับมือกับภัยพิบัติอย่างเป็นระบบด้วยเรือกู้ภัย และศูนย์พักพิง ไปจนถึงการรวมตัวกับเครือข่ายภาคประชาสังคมเพื่อต่อรอนโยบายของรัฐ นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมอาชีพด้วยการจัดตั้งตลาดท้องถิ่น พัฒนาด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ไปจนถึงการสร้างพื้นที่เรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชน ทำให้ชุมชนแห่งนี้มีทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนและสามารถเดินหน้าต่อไปได้อย่างมั่นคง